

XIV. medzinárodné kolokvium mladých jazykovedcov

Takmer stovka účastníkov Medzinárodného kolokvia mladých jazykovedcov vytvorila v 14-ročnej histórii podujatia nový rekord. Nádejní lingvisti z 10 európskych krajín sa zišli 8. – 10. decembra v Šintave pri Seredi, aby prezentovali svoje najnovšie výskumy.

Trojdnňové zasadanie, rozdelené pre veľký počet referátov do dvoch sekcií, organizoval tento rok tím z Katedry slovenského jazyka Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre (KSJ FF UKF) v spolupráci so Slovenskou jazykovednou spoločnosťou (SJS) pri SAV a s Jazykovedným ústavom L. Štúra SAV.

V referátoch načrtli účastníci najnovšie výsledky svojich výskumov, ktorými sa zaoberajú v rámci dizertačných, rigorózných a iných prác. V oblasti morfológie dostali priestor substantíva, konkrétne skloňovací vzor kuli, ktorého neobyčajnú životaschopnosť skúma Alžbeta Rišová (FF UK Bratislava), a genitív, ktorého posesívnu funkciu analyzovala Alexandra Gerláková (PdF UMB Banská Bystrica). Adjektíva s dôrazom na progresívne komponenty súčasnej češtiny analyzoval na základe lexikálneho materiálu uloženého v elektronickom archíve Ústavu jazyka českého Akademie vied Českej republiky (ÚJČ AV ČR) Ladislav Janovec (PdF UK Praha). Verbám sa venovala Lenka Juhásová zo Slavistického kabinetu SAV v príspevku o konkurencii sloviess byt' a mat' v slovenčine, bulharčine a macedónčine a Monika Franková (PdF UK Bratislava), ktorá zo svojho výskumu o vplyve predpôn na základové slovesá priblížila časť o zmene intencie slovesného deja pri predponových slovesách. Do oblasti neplnovýznamových slovných druhov načrela Marta Vojteková (FF PU Prešov). Sledovala zaujímavé zhody a rozdiely v priestorovom význame prvotných predložiek v slovenčine a poľštine. Zornica Sertova (Bulharsko) analyzovala pôvod krymských Bulharov, opierajúc sa o historické a lingvistické pramene.

Smerom k pragmatike posunula diskusiu Monika Banášová (FF UCM Trnava). V príspevku o modálnosti ako sémanticko-pragmatickom jave predstavila model komunikácie, ktorý potvrdzuje, že lingvistická modálnosť vo forme postoja hovoriaceho k výpovedi tvorí pevnú súčasť komunikácie. Elena Pastuchovičová (Bielorusko) sa v rámci praktického využitia jazykovedných poznatkov zamerala na encyklopedický text. Poukázala na význam rôznych typov neverbálnych znakov (fotografie, obrázky, tabuľky, nákresy atď.) a ich súčinnosti s verbálnymi komponentmi v záujme čo najlepšej zrozumiteľnosti textu pre čitateľa. Vplyv štylistiky na praktický jazyk si všimla aj Jana Salanciová (FF UCM Trnava) v referáte s expresívnym ná-

zvom „Ten je ale pod papučou!“ Frazelogické jednotky, ktoré môžu byť používané s obmedzením len na jedno alebo druhé pohlavie, porovnáva z hľadiska využitia v slovenskom a nemeckom jazyku. Oľga Petrová (FF UK Bratislava) predstavila dotazníkový výskum zameraný na ovládanie a používanie slovenských prísloví jednotlivými vekovými skupinami. Konštatovala, že Slováci používajú na rozdiel od Rusov v bežnej reči málo prísloví a poznajú ich skôr starší ľudia, ktorí si ich zároveň modifikujú pesimistickým spôsobom (za príslovie považujú vetu *Zázraky sa nedejú*), kým mladší sú náchylní na pozitívnejší výklad prísloví (*Zázraky sa dejú*).

Aktuálne témy priniesla aj sekcia referátov o styčných plochách jazykovedy a žurnalistiky, resp. marketingovej komunikácie. Reklamným textom sa venovala Radka Čapková (PF UK Praha) v príspevku o intertextovom nadväzovaní na folklórne žánre a Tatiana Deptová (FF UKF Nitra) v príspevku o sémantike reklamných textov. Priblížili poslucháčom persuzívne metódy komunikácie s využitím rozprávky, bájky, piesne, príslovia, pranostiky a ďalších folklórnych žánrov, ako i špecifických jazykových prvkov a prepojenia textu, obrazu a ponúkaného produktu v masmediálnej kampani. Fenomén súčasnej periodickej tlače upútal Kamilu Sekerovú (PF OU Ostrava), ktorá priniesla typologickú analýzu českého bulvárneho denníka *Blesk*. Poukázala na nové tendencie, príznačné pre najčítanejší, a predsa výskumníkmi akoby zaznávaný typ tlače: jazykové prostriedky, neverbálnu komunikáciu, publikum či charakter samotného mediálneho produktu.

Premostením medzi sekciami publicistických a náboženských tém bol referát Terézie Kolkovej (FF KU Ružomberok) o prieniku náboženského a publicistického štýlu, v ktorom predstavila doterajšie snahy o etablovanie náboženského štýlu v systéme funkčných jazykových štýlov slovenčiny a podrobnejšie sa zamerala na oblasť náboženskej terminológie v novinárskych prejavoch. V rámci ďalších nábožensko-jazykových tém si svoje miesto našiel žáner modlitby, najväčší záujem však vyvolali príspevky z oblasti biblického prekladu. Na problém pretrvávajúcej nezrozumiteľnosti oficiálnych cirkevných prekladov, dôsledky nesprávneho chápania syntaktických konštrukcií preberaných z hebrejčiny a starogréčtiny i potrebu užšej spolupráce teológov s jazykovedcami upozornili Tomáš Bánik (FF UKF Nitra) a Jozefa Artimová (UPJŠ Prešov).

Interdisciplinárne prepojenie sprostredkovali lingvistom aj práce zasahujúce do literatúry, divadelníctva, psychológie, biológie a pedagogiky. Umeleckému textu sa venovala Slavomíra Glovňová (FF UKF Nitra) a Jana Urbanová (FF KU Ružomberok), ktoré analyzovali diela Pavla Vilikovského, Laca Novomeského a Jána Smreka. Jazykovedno-divadelnícku problematiku otvoril Marcel Oľšiak (FF UKF Nitra) príspevkom o javiskovej reči v Divadle Andreja Bagara v Nitre. Nad dištinktívnu funkciu mäkkého ľ sa vo svojom príspevku zamyslel Ľubomír Rendár. Práve táto téma rozprúdila diskusiu o pozícii mäkkého ľ v hovorenej reči. Zaujímavý pohľad

na politický text priniesol Marián Macho (FF UKF Nitra). Výsledky svojho psychologického výskumu predstavila Stanislava Zajacová (FF PU Prešov), ktorá v práci o zrode prvých naratívnych štruktúr u detí predškolského veku analyzovala spôsob výstavby a fungovanie naratív, chápaných ako formy expanzie témy a formovania textových štruktúr, a definovala úroveň naratívnych schopností závislých od stupňa kognitívneho vývoja dieťaťa. Biologickou témou oživil diskusiu Martin Lachout (PF UK Praha). V referáte o lokalizácii reči v mozgu priblížil zaujímavé moderné poznatky o interakcii viacerých jazykov v mozgových centrách a s tým súvisiace úvahy o optimálnych podmienkach na výučbu cudzích jazykov. Výučbe cudzieho jazyka sa vo svojom lingvisticko-didaktickom príspevku venovala aj Zuzana Sedláčková (FF UKF Nitra), ktorá obhajovala aplikáciu dramatických techník.

Široké národnostné spektrum účastníkov vytvorilo vhodné podmienky na bohatú žatvu v translatologickej sekcii, kam možno zaradiť až jedenásť prezentovaných prác. Autori referátov venovali pozornosť medzijazykovým vzťahom slovenčiny a ruštiny (Eva Molnárová z FPV a MV UMB Banská Bystrica), slovenčiny a nemčiny (Milan Trizuliak a Michal Dvorceký z FF UKF Nitra, Jana Miškovská z FiF UMB Banská Bystrica), češtiny a nemčiny (Edita Birkhahnová, ÚJČ Praha), češtiny a bielorustiny, češtiny a poľštiny (Joanna Mielczarek, Poľsko). Popri všeobecných problémoch, ako sú napríklad verbonominálne väzby či variantnosť vlastných mien, dostali priestor čiastkové lexikálne oblasti odborných textov obchodnej korešpondencie a Obchodného zákonníka. Zaujímavé boli napríklad skúsenosti Veraniky Bialkovichovej (Bielorusko), ktorá sa podieľa na príprave česko-bieloruského slovníka homonym a paronym s pracovným názvom *Zradní priatelia prekladateľ*. Na terminologické špecifiká v Obchodnom zákonníku (OZ) upozornila Eva Čulenová z Filologickej fakulty UMB v Banskej Bystrici, ktorá konštatovala, že kým lexikálne anomálie OZ možno ospravedlniť praktickosťou a ustálenosťou, syntax a štylistiku tejto právnej normy považuje za nezvládnutú. Vystúpenia o slovanských a iných európskych jazykoch spestril špecialista na arabský jazyk Juraj Mihálik z FF UK, ktorý sám a bez akéhokoľvek grantu pracuje na obojstrannom slovensko-arabskom slovníku.

Translatologickej sekcii sa početnosťou referátov vyrovnala sekcia jazykovej histórie, v ktorej prevažovali príspevky poľských hostí z Inštitútu poľského jazyka pri Univerzite Mikołaja Kopernika v Toruni. Skúmali napríklad staroslovenčinu na základe evanjeliára z Vosislivik (Katarzyna Nowakowska) alebo prvých prekladov homílií sv. Jána Chryzostoma (Alicja Zagun), staropolštinu na základe Toruňského kancionálu (Joanna Kamper-Warejko) alebo spisov litovsko-poľských Tatárov (Joanna Kulwicka-Kamińska). Zmenám praslovanských intonácií v historickom vývoji západoslovanských jazykov sa venoval Matej Šekli (Slovinsko).

Slovenskí a českí referujúci načreli do jazykového bohatstva starých slovníkov Daniela Adama z Veleslavína (Hana Sobalíková z ÚJČ AV Praha), cestopisnej a me-

moárovej literatúry (Katarína Vilčeková z FF KU v Ružomberku) či tvorby jedného z najvýznamnejších ukrajinských autorov 20. storočia I. Macinského (Melánia Platková z UPJŠ Prešov). Účastníčky z FF UKF v Nitre sa vo svojich príspevkoch venovali časopisu Černokňažník (Petra Bálentová), slovenskej biblickej dráme 20. storočia (Mariana Vargová) a vianočným piesňam spevníka Cantus Catholici (Silvia Lauková).

Osobitný blok príspevkov patril Slovenskému národnému korpusu a projektu Wordnet. Róbert Sabo (FF UK Bratislava) predstavil prácu v užívateľskom rozhraní Bonito a o aktuálnom stave slovenského Wordnetu referovali Alexander Horák a Marek Debnár (obaja z JÚLŠ SAV Bratislava). Lucia Gianitsová z Oddelenia SNK JÚLŠ SAV využila databázu SNK na analýzu dvojtvarov v skloňovaní substantív mužského rodu s úsilím zachytiť súčasnú situáciu v ich používaní. Hostia z Fakulty informatiky Masarykovej univerzity v Brne Marek Grác, Radek Sedláček a Dana Hlaváčková priblížili automatické morfológické značkovanie korpusu súkromnej korešpondencie novovytvoreným analyzátorom AJKA, určeným primárne na analýzu spisovnej češtiny, no naprogramovateľným aj na analýzu slov z tzv. obecnej češtiny a zo strednomoravského interdialektu. Využitie informatiky na prácu so slovenským a českým jazykom rozšírila Mária Rošteková z FPV a MV UMB Banská Bystrica o jazykové korektory pre francúzsky jazyk.

Príspevky k dialektologickému výskumu predniesli viacerí mladí lingvisti; tendencie najnovšieho vývoja sotáčkových dialektov severovýchodného Zemplína predstavila Viera Kováčová (FF KU Ružomberok). Príspevok Martina Chochola (JÚLŠ SAV Bratislava) bol zameraný na lexiku zemplínskych nárečí. Pradiarsku a tkáčsku lexiku v slovenskej nárečovej frazeológii priblížila Katarína Balleková (JÚLŠ SAV). Zaujímavý pohľad na banskoštiavnické nárečia prostredníctvom analýzy pôvodných štíavnických banických piesní, vtífov a príbehov o Náckovi priniesla Janka Píšová (FF UCM Trnava). Poľnohospodárska a ovocinárska lexika vo vrbovčianskom nárečí zaujala Janu Patinkovú (FF UCM Trnava), ktorá konfrontovala motiváciu lexikálnych jednotiek na základe ľudovej etymológie a na základe vlastného etymologického výskumu.

Na konferencii odzneli početné referáty týkajúce sa onomastického výskumu. Príspevok z oblasti antroponymie predniesol Michal Jozefovič (PdF UK Bratislava). Charakterizoval v ňom motivačné činitele pri neúradnom pomenovaní osôb, tzv. živé osobné mená. Na deminutívne zakončenia ruských mužských osobných mien sa sústredila Joanna Getka (Poľsko). Diachronický výskum rodných mien Slovákov vo Vojvodine bol obsahom príspevku Zuzany Týrovej (Srbsko a Čierna Hora). Z oblasti toponymie zaznel príspevok od Jaromíra Krška (FF UMB Banská Bystrica). O význame výskumu štandardizovanej a neštandardizovanej hydronymie polemizoval Juraj Hladký (PdF TU Trnava).

V osobitnej sekcii odzneli príspevky zaoberajúce sa otázkou bilingvizmu. Ján Bauko (FSS UKF Nitra) predstavil svoje najnovšie výsledky výskumu prezývok študentov v bilingválnom prostredí. Všímal si motiváciu v slovenskom i maďarskom jazyku a fungovanie prezývky v komunikácii. Dvojjazyčnosť v Slovenskom Komlóši zaujala Sándora Jánosa Tótha (Békešská Čaba). Podobu nového Čabianskeho kalendára, do ktorého prispieva čoraz viac Slovákov, predstavila Tünde Tušková (Segedín). Marián Sloboda (FF UK Praha) prezentoval parciálne výsledky dotazníkového prieskumu o používaní češtiny a slovenčiny Slovákami v Česku. S výsledkami sociolingvistickej ankety medzi Bulharmi na Slovensku oboznámila kolokvistov Snežana Yoveva Dimitrova (Bulharsko).

Martin Ološtiak (FF UPJŠ Prešov) opísal mechanizmus obohacovania lexikálnej zásoby z pohľadu lexikálnej motivácie. Názvy oblečenia v bulharčine v konfrontácii s inými slovanskými jazykmi analyzovala Snežana Alexandrova (Bulharsko). So zaujímavými konotáciami názvov dávok a poplatkov oboznámila poslucháčov Michaela Černá (ÚJČ Praha). Zo sociolingvistického hľadiska skúmala slangizmy a iné -izmy Anna Gálisová (Pdf UMB Banská Bystrica).

O svoje skúsenosti sa s držiteľmi jazykovedného rána prišli podeliť zaslúžilí odborníci: doc. Slavomír Ondrejovič, doc. Peter Ďurčo, PhDr. Mária Šimková, prof. Juraj Vaňko a PaedDr. Ľubomír Kralčák. V záverečnom prejave zhodnotil úroveň kolokvia prof. Miroslav Dudok zo SJS „Pozorujem čoraz menej jazykovej demagógie a subjektivismu, vyplývajúcich z kompilačnej práce, a čoraz viac skutočných znalostí vychádzajúcich z materiálovej a explanačnej zručnosti,“ vyjadril svoj dobrý pocit zo sebavedomého odborného vystupovania mladých jazykovedcov. Uvítal aj disciplinárne prepojenie s inými vednými odbormi, ktoré podľa neho posúva lingvistov k ešte hlbším poznatkom.

Účastníci konferencie mali síce na prednes svojich referátov obmedzený čas, no vystihli podstatu problému a odborne a vecne reagovali na podnety nastolené v diskusii. Organizátorom vyslovili vďaka za vytvorenie príjemnej konferenčnej atmosféry i za sprievodný program kolokvia (výlet do Nitry, volejbalový turnaj, večerné posedenie pri hudbe). Ako zdôraznil Marcel Oľšák, predseda organizačného výboru, XIV. medzinárodné kolokvium mladých jazykovedcov by sa nemohlo zrealizovať bez ústretovosti vedenia Základnej školy s materskou školou v Šintave. Zúčastnení lingvisti sa poďakovali účasťou na besedách so žiakmi. Jubilejný XV. ročník medzinárodného kolokvia zorganizuje Katedra slovenského jazyka PF UMB v Banskej Bystrici.

Monika Franková, Terézia Kolková, Michal Jozefovič